

Bakgrund

Nederländerna proklamerades som republik i juli 1814.

Befolkning: 17,7 miljoner, varav 880 000 bor i huvudstaden Amsterdam.

Geografi: Nederländerna är beläget i nordvästra Europa och angränsar till staterna Tyskland och Belgien.

Statsskick: Konstitutionell monarki. Medlem i EU och Nato.

Ekonomi: Trots sin begränsade yta utgör Nederländerna en av världens största handelsnationer. Utrikeshandel utgör basen i ekonomin och en stor del av exporten från och importen till den övriga EU-marknaden går via Nederländerna.

Politik: Efter valet i november år 2023 har Nederländerna nu svurit in en högerliberal-högerextrem regeringskonstellation. Dick Schoof, en tidigare underrättelsechef utan partitillhörighet, är landets premiärminister. Geert Wilders, vars konservativa parti Partij voor de Vrijheid (PVV) skördade stora framgångar i valet, leder det mest inflytelserika blocket i regeringen. Utöver PVV utgörs regeringen av det högerliberala partiet Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD), mittenhögerpartiet Nieuw Sociaal Contract (NSC) och bondepartiet BoerBurgerBeweging (BBB).

Nederländernas största partier, efter antal mandat, sedan det senaste valet utgörs av:

Partij voor de Vrijheid (PVV) 37, GroenLinks– Partij van de Arbeid (GL-PVDA) 25, Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) 24, Nieuw Sociaal Contract (NSC) 20, Democraten 66 (D66) 9, BoerBurgerBeweging (BBB) 7, Christen-Democratisch Appèl (CDA) 5, Socialistische Partij (SP) 5, DENK 3, ChristenUnie (CU) 3, Forum voor Democratie (FVD) 3, Partij voor de Dieren (PVVD) 3, Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) 3, samt övriga 3 (2023)

Källa:

Utrikespolitiska institutet

Moses, Claire, "What to Know About the Netherlands' New Far-Right Government", the New York Times, 2 juli 2024

Cannabisanvändning

I den senaste mätningen år 2021 svarade 29,8 % av nederländska medborgare i åldrarna 15 till 64 att de hade använt cannabis någon gång i livet. Det motsvarar 3,3 miljoner medborgare och är över det europeiska genomsnittet (där motsvarande siffra är 20 %). Därutöver rapporteras 7,8 % av den nederländska befolkningen ha använt cannabis under den senaste 12-månadersperioden, och 1,5 % använda cannabis dagligen. Den här siffran har legat stabil över tid, och till och med minskat något under den senaste 15-årsperioden.

Bland unga, nederländska medborgare uppskattas cannabisanvändningen vara lägre än vad den är bland äldre demografiska grupper. I mätningar rapporteras 10,2 % av 17-åriga medborgare ha använt cannabis någon gång i livet, och 8,9 % ha använt cannabis under den senaste 12-månadersperioden. Den här siffran har sjunkit under de två senaste decennierna. Vid mätningen år 2003 hade exempelvis 16,7 % av unga provat cannabis någon gång i livet, och sedan 2015 har andelen legat på en relativt konstant nivå.

Källa:

"Prevalence of drug use, cannabis, lifetime prevalence, all adults (15-64)" European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023

"Cannabis: 3.3 Cannabis gebruik – jongeren en jongvolwassenen", Nationale Drug Monitor, 22 december 2022

"Cannabis: 3.3 Cannabis gebruik – algemene bevolking", Nationale Drug Monitor, 13 maj 2022

"Cannabis - Trimbos-Instituut." Trimbos, 5 mars 2024, www.trimbos.nl/kennis/drugs/informatiepermiddel/cannabis.

Narkotikapolitiken i Nederländerna

Den nederländska narkotikapolitiken har i decennier (i synnerhet under den föregående 14-årsperioden under liberalt, politiskt ledarskap) haft som primärt mål att reducera de narkotikarelaterade skadorna på både individ- och samhällsnivå. Även om användning, innehav och handel med cannabis har varit olaglig, har den officiella riktlinjen varit att tolerera lagbrott i fråga om små mängder av drogen under strikta föreskrifter. Den här pragmatiska synen har motiverats av att ett drogfritt samhälle är orealistiskt och ouppnåeligt. Missbruk kommer att förekomma, oavsett hur narkotikaanvändning definieras i lagen. Offentliga medel har därför ansetts kunna användas mer effektivt för att minimera skadorna som cannabisanvändningen orsakar.

Källa:

Tops, Dolf, "A society With or Without Drugs : Continuity and change in Drug Policies in Sweden and the Netherlands", School of Social Work, Lund University, 2001

Ekeroth, Eva, "Sveriges kamp mot droger effektivare än Nederländernas", Tidningen Accent, 24 januari 2013

Lagstiftning och straff

Nederländerna har länge utmärkt sig för sin särpräglade cannabislagstiftning. Innehav, odling och försäljning av cannabis är förbjudet i landet, men på samma gång betraktas cannabis i som en "mjukare drog" för vilken det finns en toleranspolicy. Det betyder att handel, bruk och innehav av mindre än 5 gram respektive 5 cannabisplantor, tolereras av rättssystemet.

En särskild form av nederländska försäljningsställen, i det följande betecknade som "coffee shops", har genom toleransprincipen tillåtits att sälja cannabis i mindre mängd och avsett för personligt bruk. Det här sker dock under starkt reglerade former och under licens från de nederländska kommunerna. Lagstiftning i frågan stipulerar exempelvis åldersgränser, kvantitativa gränser (maximalt 500 gram cannabis får förvaras vid varje försäljningsställe), marknadsföringsförbud, förbud mot att sälja tyngre droger, förbud mot egen odling, förbud mot transport av droger, liksom förbud mot att, i samband med försäljning, förorsaka allmän

oordning. Genom licenssystemet har kommunerna rätt att bestämma om coffee shops ska ges möjlighet att etablera sig, och kan även besluta om ytterligare regleringar av verksamheten. Endast 102 av Nederländernas 342 kommuner tillåter idag coffee shops, och bland dessa kommuner är 570 coffee shops etablerade.

Även om försäljningen bedrivs i enlighet med de förordningar som stipuleras ovan är verksamheterna fortfarande olagliga, men tolereras i praktiken. Toleransen gör att vissa förseelser i licenssystemet förbises av rättsväsendet.

Produktion och leverans av cannabis är dock strängt förbjuden enligt nederländsk lag, vilket gör att cannabisprodukter för försäljning i coffee shops varken får införas till eller produceras i landet, och inte heller levereras till coffee shops. Det här innebär att producenter av cannabis och ägare av coffee shops utför transaktioner i det dolda. Då efterfrågan av cannabis är hög, har produktionen, handeln och transporten av drogen utvecklats till lukrativa verksamheter i Nederländerna (och omsätter motsvarande 25 miljarder kronor per år). Då dessa verksamheter bedrivs utan inblandning av rättsväsendet, har kriminella gäng kommit att få stort inflytande över cannabishandeln, som därför har kopplats samman med annan, tung brottslighet, till exempel vapenhandel, människohandel och handel med tyngre droger.

Källa:

Government of the Netherlands, "Toleration policy regarding soft drugs and coffee shops", <https://www.government.nl/topics/drugs/toleration-policy-regarding-soft-drugs-and-coffee-shops>

"Netherlands begins trial to make cannabis fully legal", The Guardian, 15 december 2023

"Netherlands to close cannabis cafes to tourists, impose restrictions on Dutch", The World from PRX, 1 augusti 2016

Lundin, Tomas, "Cannabisdom i Nederländerna", Svenska Dagbladet, 24 mars 2010

Medicinsk cannabis

Nederländerna har inte bara en internationellt särpräglad cannabismarknad. 2003 var landet även ett av de första i världen att lansera nationella program för medicinsk cannabis. Det här programmet sker under granskning av det nederländska hälsoministeriet, medan odling, förpackning, laborietester och distribution hanteras av fristående, kontrakterade verksamheter.

Medicinsk cannabis är idag endast tillgängligt på recept och finns på samtliga nederländska apotek. Produkterna rekommenderas främst för behandling av kronisk smärta, exempelvis vid multipel skleros (MS), liksom i samband med illamående, cancer och/eller HIV/AIDS men täcks inte av sjukförsäkringen

Källa:

De Hoop, Bas, Heerdink ER, Hazekamp A, PMC PubMed Central, (3:12) 2008

Office of Medicinal Cannabis | The Office of Medicinal Cannabis (cannabisbureau.nl)

Johansson, Miro, "På gränsen till lagligt – vi besökte tre platser i Europa som ser mellan fingrarna på cannabisbruket", Svenska Yle, 16 september 2022

Pilotprogram för kontrollerad cannabisförsörjning

Sedan Nederländernas toleransbaserade cannabislagstiftning lanserades 1970 har den fört med sig ett flertal problem – i synnerhet i fråga om allmän ordning, folkhälsa och brottslighet. Den toleransbaserade politiken har inte bara skapat en grogrund för den kriminella verksamhet som beskrivs ovan, utan har även möjliggjort försäljning av okontrollerade cannabisprodukter. Det här har gjort att varken köpare eller försäljare av cannabis har kunnat redogöra för produkternas innehåll, och att sjukvården därmed inte har kunnat fastställa exakt hur cannabisrelaterade skador och sjukdomar ska behandlas. Med anledning av detta har en opinion vuxit fram att omvärdera landets cannabispolitik.

I december 2023 lanserade det nederländska folkhälso- och justitieministeriet därför ett nytt pilotprogram i fråga om legalisering av cannabis. Initiativet gör det möjligt för ett utvalt antal kvalitetskontrollerade cannabisodlare och -leverantörer att, under de fyra år som projektet pågår, bedriva sina verksamheter lagligt och under kontrollerade former. Under pilotprogrammet kommer det alltså inte att finnas några straffrättsliga påföljder för produktion, distribution och försäljning av cannabis. Ett begränsat antal coffee shops i de 10 utvalda kommuner som deltar i studien kommer därmed under perioden kunna sälja reglerad, kvalitetskontrollerad cannabis, där produktionscykeln kan följas och kvaliteten säkras utmed hela produktions- och försäljningskedjan.

Pilotprogrammets slutgiltiga mål är att utreda om det kan finnas ett alternativ till den nuvarande cannabispolitiken, där kvaliteten och säkerheten på de cannabisprodukter som fram tills nu har funnits på marknaden inte har kunnat garanteras, och där den organiserade brottsligheten har kunnat växa. Under testperioden kommer alltså all cannabis som görs tillgänglig för försäljning i coffee shops att vara ren, testad, fri från bekämpningsmedel, svampar, mikroorganismer och tungmetaller och innehålla noggrant uppmätta och angivna nivåer av THC och CBD.

Inledande studier och en uppstartsfas av kontrollerad cannabisförsörjning har under de sex första månaderna av år 2024 genomförts i kommunerna Tilburg och Breda, som under sommaren 2024 har åtföljts av åtta andra kommuner. Testperioden för samtliga tio kommuner inleds officiellt den 16 september 2024 och pågår fram till det andra kvartalet år 2028. Under tiden kommer coffee shops förses med cannabisprodukter från 10 producenter som valts ut genom lottning. Oberoende instanser, exempelvis RAND Europa, Trimbos Institute och Breuer&Intraval kommer under tiden att övervaka pilotprogrammet. När testperioden är över kommer regeringen att besluta om Nederländerna ska legalisera cannabismarknaden eller om försöksperioden bör förlängas ytterligare.

Uppföljning och analys

En kvasi-experimentell forskningsdesign kommer att användas för att utvärdera pilotprogrammet. 10 insatskommuner och 10 jämförelsekommuner (en kontrollgrupp där nuläget bibehålls) har här valts ut för jämförande studier av hur folkhälsa, brottslighet, säkerhet och oegentligheter kommer att påverkas av den kontrollerade cannabisförsörjningen.

En preliminär baslinjemätning har genomförts i både insats- och jämförelsekommunerna innan pilotprogrammet inleddes. Dessa mätningar kommer följas upp årligen under fyra år.

Olika metoder används för att analysera utfallet av pilotprogrammet. Bland andra:

- undersökningar och opinionsmätningar bland lokalinvånare,
- intervjuer med ägare av coffee shops, liksom andra involverade parter i försäljningen,
- möten med experter i fråga om droger och beroende,
- undersökningar av cannabisanvändare,
- kohortstudie av besökare av coffee shops,
- analys av utbudet i coffee shops, samt
- analys av sammansättning av cannabisprodukterna.

Utfall under den förberedande fasen

Enligt nyhetskällor har borgmästarna i Breda och Tilburg sett positivt på den inledande, förberedande fasen av pilotprogrammet, som har pågått mellan den 15 december 2023 och den 17 juni 2024. Bredas borgmästare Paul Depla uttrycker exempelvis i en intervju att han under den förberedande fasen har konstaterat att "Konsumenter föredrar att köpa produkter som de vet är lagligt producerade, snarare än att köpa illegala produkter som de inte vet ursprunget till" (egen översättning). Vidare har han beskrivit hur den förberedande fasen har visat att det går att implementera ett säkert försörjningssystem "från odlare till konsument" utan att samtidigt påverka efterfrågan på cannabismarknaden.

Den kritik som samtidigt har framkommit handlar i första hand om att pilotprogrammet utgör ett offentligt intrång på den fria marknaden. Utöver det visar opinionsmätningar att pilotprogrammet – åtminstone under den första, inledande fasen – inte har gett coffee shops ett särskilt varierat sortiment av kontrollerade cannabisprodukter. Anledningen är att de 10 utvalda, lagliga cannabisproducenterna har stött på svårigheter i uppstartsverksamheten. Det har exempelvis varit svårt för cannabisproducenterna att få kommunala bygglov, att hitta och behålla investerare för de tiotals miljoner euro som varje verksamhet behöver. Då det inte finns ett tillräckligt stort utbud av kontrollerad cannabis fortsätter därför de 10 utvalda kommunernas coffee shops att erbjuda en stor andel illegala produkter.

Källa:

Background information and experiment design | Controlled Cannabis Supply Chain Experiment | Government.nl

"Nu legaliserar Nederländerna cannabis – till viss del", Sveriges Radio, P3 Nyheter, 15 december 2023

"Joint plan – Dutch enjoy legal pot trial", France24, 15 december 2023

"Dutch dope trial – what's the deal?", France 24, 13 december 2023

Claessen, Rik, "Burgemeesters én wiettelers tevreden over eerste half jaar wietexperiment", Omroep Brabant, 17 juni 2024

Feenstra, Sophie, "Wietexperiment naar volgende fase, maar nog steeds niet echt van start", NOS Nieuws, 16 juni 2024

Lokala förbud mot cannabis

Samtidigt som Nederländerna, genom pilotprogrammet, kan komma att röra sig mot en mer liberal cannabislagstiftning, finns lokala undantag i den liberala utvecklingen. Ett exempel är införandet av nya, lokala, föreskrifter mot cannabisanvändning i vissa kommuner. I mitten av maj 2023 infördes exempelvis förbud mot att använda cannabis i Amsterdams prostitutionsstråk (s.k. "red light districts"). Det innebär att cannabisanvändning i dessa områden endast är tillåten inomhus i coffee shops och inte på offentliga platser. I till exempel De Wallen, som fram tills nyligen har varit Amsterdams mest kända område för både sex- och droghandel, kan besökare numera bestraffas med 100 euro i böter för cannabisanvändning på allmän plats. Bakom beslutet finns en strävan om att återupprätta en lugn och trygg miljö för lokalbefolkningen. Delar av Nederländernas stadskärnor har nämligen kommit att bli i det närmaste obeboeliga på grund av de stora antal turister som, i kombination med droger, inte respekterar allmän ordning.

Källa:

Sabaghi, Dario, "Amsterdam Bans Cannabis in Red Light District", Forbes Magazine, 13 februari 2023

Boztas, Senay, "Potheads, go giggle elsewhere", The Guardian, 25 maj 2023

Pådrivande

De starkaste politiska förespråkarna, med de mest utpräglade politiska manifesten för att legalisera cannabis i Nederländerna, är partierna GroenLinks-PvdA, Volt och Partij voor de Dieren. De lyfter att en liberalisering av cannabismarknaden skulle minska makten hos kriminella nätverk och garantera säkrare cannabis på den inhemska marknaden och menar att initiativet skulle effektivisera användandet av offentliga resurser – med argumentet att polisen inte längre måste jaga illegala producenter, vilket har varit en stor utgiftspost under decennier. För de pådrivande parterna ses därför pilotprogrammet som fundamentalt viktigt för att utreda vilka fördelar legalisering av cannabisproduktion skulle ha, och därmed som en grund för faktabaserade beslut i frågan.

Den pådrivande sidan i cannabisdebatten rymmer dessutom parter som vill ta nästa steg i utvecklingen, och helt reglera försäljningen av både cannabis och andra droger i Nederländerna. En förgrundsgestalt i sammanhanget är Amsterdams borgmästare Femke Halsema, som har gjort cannabisreglering till en profilfråga, och som arrangerade en storskalig konferens i frågan under våren 2024.

Arrangemanget, som gästades av exempelvis, politiker, tjänstemän, opinionsledare, forskare, civilsamhälle och representanter från poliskåren, gjorde tydligt att en reglerad drogmarknad (som jämfördes med alkoholförsäljningen på svenska Systembolaget) skulle vara den enda ansvarsfulla politiken. Detta då systemet skulle utgöra en balanspunkt mellan fria marknadskrafter och förbud, som båda gynnar industrin och skadar medborgare. Konferensen uppmärksammade exempelvis följande argument till stöd för en reglerad drogmarknad:

- Den nuvarande drogpolitiken har misslyckats, och Nederländerna måste därför hitta en ny, pragmatiskt och evidensbaserat politik som sätter människor först, och som balanserar hälsa och rättsväsende.
- Människor kommer fortsätta använda droger. Vi kommer aldrig kunna få en värld utan droger och politiken måste därför hantera detta faktum på ett realistiskt sätt.
- Med en statlig reglering av droger kan kvaliteten på substanserna kontrolleras för att göra dem säkrare.
- Resurser för rättsväsendet att hantera drogrelaterad kriminalitet kan överföras till andra verksamheter, exempelvis till vården.
- Reglering tillåter utbildning och andra preventiva åtgärder, så att budskapen sprids om hur man använder narkotika på ett säkert sätt.
- Resurser kan, genom reglerad drogförsäljning, tillfalla staten genom beskattning, och inte kriminella.
- Reglering skulle gynna unga människor och deras hälsa, sociala rättvisa, frihet, säkerhet, och rättigheter.

Källa:

Langton, Louise Gore, "Dutch legal weed experiment poised to start in Breda and Tilburg", Dutch News, 9 december 2023

Johansson, Miro, "På gränsen till lagligt – vi besökte tre platser i Europa som ser mellan fingrarna på cannabisbruket", Svenska Yle, 16 september 2022

Halsema, Femke, "Exploring the past, present and future of drug regulation", Conference: Dealing with Drugs, 26 januari 2024, Beurs van Berlage, Amsterdam.

Industrin

Det finns idag 565 licensierade coffee shops i Nederländerna, fördelade på 102 kommuner. Antalet har legat relativt stabilt sedan år 2017, och har dessförinnan minskat gradvis under decennier. Vid kulmen år 1990 fanns det omkring 1500 coffee shops spridda över nederländska kommuner, medan det i slutet av 2022 råkade nolltolerans mot cannabis i 235 av 342 (alltså nästan 69 %) av dem, där därmed inga licensierade coffee shops är tillåtna.

Innan den förberedande fasen för pilotprogrammet inleddes visade studier att landets coffee shops sålde mellan 200 och 450 ton cannabis per år, men att mörkertalet var stort. Det finns dock indikationer på att illegala aktörer vid tillfället skördade allt större marknadsandelar då de, utöver produktion, transport och distribution till coffee shops, arbetade via privata beställningar på internet och kunde leverera direkt till dörren.

I Breda och Tilburg, som är de första två kommuner som innefattas i pilotprogrammet, finns 80 licensierade coffee shops, till vilka tio producenter kommer att odla och leverera cannabis. Under 2024 kommer dessa odlare även börja producera och leverera licensierade produkter till coffee shops i de åtta kommunerna Arnhem, Almere, Groningen, Heerlen, Voorne aan Zee, Maastricht, Nijmegen och Zaanstad.

Till stöd för industrin i frågan om en mer liberaliserad cannabismarknad står starka röster i civilsamhället. Kraftfulla intressegrupper, exempelvis VOC (Unionen för att stoppa cannabisförbudet) har exempelvis vuxit fram, med ambitionen att göra cannabishandeln i landet helt laglig.

Källa:

Langton, Louise Gore, "Dutch legal weed experiment poised to start in Breda and Tilburg", Dutch News, 9 december 2023

Parliament allows Dutch cannabis cultivation pilot to continue, but without Amsterdam", NL Times, 5 mars 2024
Trooij. "3.8 Aanbod En Markt." Nationale Drug Monitor, 21 2023, www.nationaledrugmonitor.nl/cannabis-aanbod-en-markt-coffeeshops-productie-soorten/.

Motståndare

Efter det nederländska parlamentsvalet i november 2023 har stödet för cannabisliberalisering minskat bland ledamöterna i det nederländska parlamentet. En tung variabel som kommer att påverka landets cannabispolitik fortsättningsvis är vad som kallas "Geert Wilders-faktorn", efter den högerextreme ledare vars parti PVV fick flest mandat vid valet år 2023. Ett högprioriterat vallöfte från PVV var under kampanjen att förbjuda all narkotikahandel via coffee shops, för att möjliggöra vad Geert Wilders har kallat ett "drogfritt Nederländerna". I närtid driver därför PVV genom motioner en politik som avser avbryta pilotprogrammet. Bakgrunden till deras politiska aktivism i frågan är den negativa effekt de ser att cannabismarknaden får för samhällsapparaten. Allierade med PVV i frågan står de kristna, värdekonservativa partierna Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) och ChristenUnie, som vill förbjuda alla former av cannabisförsäljning och -användning i landet.

I ljuset av pilotprogrammet har även andra politiska partier, särskilt de med neoliberal inriktning, kommit att uppmärksamma de negativa aspekter som framkommit under de första månaderna av pilotprogrammet, och därför yrkat att konceptet ska revideras. Licenshandeln ger exempelvis de utvalda, licensierade producenterna orättfärdiga fördelar som föregångare på den kontrollerade drogmarknaden. De licensierade producenterna har även, redan under programmets inledande fas, haft svårt att möta efterfrågan, vilket kommer att utgöra en betydande utmaning under den fortsatta expansionen.

Källa:

Parliament allows Dutch cannabis cultivation pilot to continue, but without Amsterdam", NL Times, 5 mars 2024
Boonstra, Wouter, "PVV-motie voor pauze wietproef 'onbestaanbaar'", Binnenlands Bestuur, 29 februari 2024

Hinder

EU:s lagstiftning tillåter inte medlemsstaterna att legalisera cannabis och förbinder dem att bekämpa narkotikasmuggling (i enlighet med Schengenkonventionen från 1985 och EU:s rambeslut 2004/757/JHA från 2004). Samtliga medlemsstater i EU har även undertecknat FN:s narkotikakonvention från 1961, som förbjuder kommersiell försäljning och bruk av cannabis.

Så länge försäljningen och användningen av cannabis sker inom ramen för pilotprogrammet, så att allmänheten ges begränsad tillgång till kontrollerad cannabisförsörjning, samtidigt som effekterna för folkhälsan, säkerheten och den kriminella verksamheten följs upp i granskningar, är dock försäljning och användning av cannabis möjlig.

Om den nederländska regeringen beslutar att legalisera cannabismarknaden när pilotprogrammet är över kommer dock frågan att bli ett ämne för EU-rättslig prövning. Än så länge finns inget prejudikat av att ett medlemsland etablerar en marknad för en substans som tidigare var förbjuden i Schengenområdet, men i ljuset av Tysklands legaliseringsbeslut är frågan under granskning i kommissionen.

Källa:

Sinclair, Sarah, "Where Is Cannabis Legal in Europe? A Guide to the Latest Policy Changes", Forbes Magazine, 31 januari 2024

Westendarp, Louis, "Joint decision: How Brussels could rain on Germany's cannabis parade", Politico EU, 19 december 2022

Opinion

I Nederländerna är cannabispolitiken – både de som är för och emot legalisering – draglok för röster i nationella val, då de flesta medborgare har starka åsikter i frågan. En kontrollerad, randomiserad opinionsundersökning från 2024 bland 6 000 medborgare visar exempelvis att sex av tio respondenter anser att produktion, leverans och försäljning av cannabis borde vara antingen legaliserad eller kontrollerad i Nederländerna. Bara 11 % anser att den politik som från 1970 har präglat den nederländska drogmarknaden har fungerat väl. Åsikterna skiljer sig något från den opinionsundersökning som genomfördes 2012, som visade att 20 % av nederländska medborgare då ansåg att landets drogpolitik fungerade väl, medan 69 % önskade se en förändring. Vad som är samstämmigt i båda mätningarna är att åsikterna om cannabis är tydligt kopplade till den egna, empiriska erfarenheten hos respondenterna. Bland medborgare som någon gång har använt cannabis är idag exempelvis 93 % för ett att legalisera marknaden, jämfört med endast 50 % bland dem som aldrig har använt cannabis.

Källa:

"Meerderheid Nederlanders wil legale wietteelt en – handel", Trouw, 4 april 2024

Blickman, Tom, "Nederland is klaar om te reguleren; nu de landelijke politiek nog", S&D, 73:4 (2016), sid. 66

Tidsaxel

1928: Nederländsk lag förbjöd import och export av cannabis.

1953: Produktion, distribution och försäljning av cannabis kriminaliserades i Nederländerna

1972: Droger delades av Nederländernas regering in i kategorier av mer och mindre farliga substanser, där cannabis tillhörde den mindre farliga kategorin. Till följd av detta gjordes innehav av mindre än 30 gram cannabis till en förseelse.

1976: Cannabis gjordes tillgängligt för personligt bruk i coffee shops.

1994: Toleransregler specifika för coffee shops utvecklades och antogs.

2003: Receptbelagda, cannabisklassade, läkemedel gjordes tillgängliga på nederländska apotek. Det finns sedan dess fem olika typer av cannabis för medicinskt bruk i Nederländerna.

2017: Parlamentsbeslut togs den 1 februari avseende att initiera ett pilotprogram för en kontrollerad cannabisförsörjningskedja.

2020: De 10 producenter som under pilotprogrammet ska förse coffee shops med kontrollerad cannabis valdes ut genom lottning.

2021: Granskning och förberedande av de första sju cannabisodlande verksamheterna för pilotprogrammet inleddes.

2023: En förberedande fas för pilotprogrammet med en kontrollerad cannabisförsörjningskedja inleddes i kommunerna Breda och Tilburg den 15 december. Utvecklingen under den preliminära fasen granskades noga. Om den allmänna ordningen eller säkerheten allvarligt äventyrades avsågs fasen avslutas i förtid. Insikterna delades med övriga deltagande kommuner och användes för att förbättra processer och system för en smidig övergångsfas.

2024: Den förordning som tidigare begränsade den maximala mängd cannabis som fick förvaras i coffee shops (500 gram) slopades den 4 mars.

2024: Amsterdam fick avslag från att ta del som kommun i pilotprogrammet, enligt beslut i parlamentet den 5 mars.

2024: En övergångsfas på tre månader genomfördes innan experimentfasen inleddes, med start den 17 juni. Under övergångsfasen erbjöd coffee shops i samtliga medverkande kommuner kontrollerade cannabisprodukter, utöver de produkter som erbjöds under toleransprincipen.

2024: Den slutgiltiga experimentfasen, som inkluderar tio kommuner, avses inledas den 16 september.

2024–2028: De tio utvalda kommunerna kommer under den här fyraårsperioden att sälja kontrollerad cannabis, under kontinuerlig uppföljning och granskning av oberoende instanser.

2028: Pilotprogrammet avses avslutas efter årets sex första månader, om inget annat beslutas under tiden.

Källa:

Sabaghi, Dario, "Amsterdam Bans Cannabis in Red Light District", Forbes Magazine, 13 februari 2023

Rijksoverheid, "Tijdelijk Experiment gesloten coffeeshopketen"

Soethout, Pieter, "Coffeeshops mogen meer legale wiet op voorraad hebben", Omroep Tilburg, 4 mars 2024

Feenstra, Sophie, "Wietexperiment naar volgende fase, maar nog steeds niet echt van start", NOS Nieuws, 16 juni 2024